

УДК 1 (130.2)**СОЦІОЛОГІЯ ІНТЕЛЕКТУАЛІВ ТА ПІДХОДИ У ЇЇ ДОСЛІДЖЕННІ**

Д.С. Мірошніченко, аспірант Інституту вищої освіти НАПН України

У статті окреслено межі галузі соціології інтелектуалів, надано філософський аналіз цього явища. Висвітлено декілька підходів у дослідженні класу інтелектуалів у зв'язку з його видозмінами у ХХ столітті.

Ключові слова: соціологія інтелектуалів, наука, суспільство, еліта, культурний капітал, класова ідентичність.

Соціологія інтелектуалів, як і її предмет, має дуже строкату історію. Часом вона поставала великим масивом наукових праць, як і доробок самих інтелектуалів – що визначаються як постаті з високою освітою, які продукують та передають культуру і ідеї та активно залучаються до суспільного життя. Траплялося, що дослідження феномену інтелектуалів уподібнювалось з соціологією знання чи науки, як і предмет дослідження унікав колективної ідентичності інтелектуалів, обираючи професійну, етнічну та інші ідентичності. Нормативне вивчення такого феномену може не завжди у своєму обсязі перекривати предмет дослідження, намагаючись конституювати соціальну групу що вже не відповідає назві «інтелектуали».

Перш за все, слід коротко окреслити уявлення про «інтелектуала». У нашому аналізі він розглядається в загальновідомому значенні – як ангажований, залучений в суспільно-політичне життя фахівець в тій чи іншій області, наділений достатньою публічністю, що має вплив на громадську думку. У такому сенсі «історія інтелектуалів» і «соціологія інтелектуалів» експліцитно проявили себе як самостійні предмети дослідження лише наприкінці минулого століття, тоді як раніше вони розглядалися лише як одна з проблем теорії «еліт» [3]. Найчастіше, ці дослідження були представлені рефлексивними розробками самих представників досліджуваної соціальної групи. При цьому робилися спроби вибудувувати їх об'єктивно, підкреслено відсторонено і навіть різко критично. Майже в кожній з таких робіт, підіймається питання про роль інтелектуала в сучасному суспільстві, а у соціологів – і питання про його місце в соціальній стратифікації. У книзі Жерара Леклера «Соціологія

інтелектуалів», наприклад, автор серед іншого міркує і про ідентифікацію університетських викладачів-науковців з групою інтелектуалів. Однак, він вважає формальний статус лише необхідною, а не достатньою умовою для придбання інтелектуальної чи культурної популярності [5].

Хоча існують тлумачення, що абстрагуються від хронологічних рамок і культурної належності, говорячи про інтелектуалів у специфічному розумінні, йдеться передусім про широкий і впливовий рух у Франції – від Еміля Дюркгайма до Мішеля Фуко, Жана Бодріяра і П'єра Розанвалона, що мав свої витoki наприкінці XIX ст., коли під час кризи легітимності еліт, що знаходилися при владі, та кризи моделей самоідентифікації в інтелектуальних колах – виникла нова ідентичність у середовищі діячів розумової праці – в колективному протесті, спрямованому проти існуючих соціальних еліт, через участь в боротьбі, пов'язаною зі «справою Дрейфуса». Саме таким чином можна досягнути, чому слово-неологізм «інтелектуал», що в минулому позначало вузьку авангардну групу, змогло перетворитись у ключовий елемент соціально-політичної термінології й вийти далеко за межі Франції, поставши загальноживаним міжнародним терміном, що завжди передбачає, однак, посилання до французької ситуації. Апогей діяльності інтелектуалів у Франції припадає на 30-70-і роки і пов'язаний з такими іменами, як Жан-Поль Сартр, Сімона де Бовуар, Альбер Камю, Раймон Арон, Андре Мальро та інші. Ці та інші інтелектуали здійснили, зокрема, також і філософську рефлексію щодо власної суспільної місії. Важливе значення мають також соціологічні дослідження з елементами філософських висновків, запропоновані у різний час Жюльєном Бенда, Полем Нізаном, Жаком Леклерком, П'єром Нора, Рене Дебре, П'єром Мананом, Олів'є Монженом, Кристофом Шарлем та іншими.

Слід мати на увазі, що середовище інтелектуалів та академічний світ є тісно переплетеними. Такі дослідники, як П'єр Бурдьє, Раймон Арон, вказували на те, що зміни в інтелектуальній моді, наприклад, були спричинені конкуренцією за освітні ресурси, що точилася між поколіннями в академічних колах. Водночас, для того, щоб набути статусу інтелектуала недостатньо просто отримати університетську освіту, адже інтелектуал – це людина ідей і науки, він завжди має осмислювати своє існування. До того ж, одним з окремих випадків публічності інтелектуала є його існування в академічному середовищі. В іпостасі інтелектуалів

професура, університетські викладачі, звичайно, перебувають далеко не завжди і набуття такої соціальної ролі часто пов'язано з кризовими станами суспільства. У такі моменти кризи політичної системи і дефіциту власне політичних засобів її подолання, широкою аудиторією можуть без складнощів заволодіти моральні авторитети зі сфери культури і освіти.

Минуле століття перетворило інтелектуала з відприкметникового означення людини розумової праці у надбання новітнього історико-філософського опису, поширившись як ім'я загальне по всьому світові. Поворотною точкою, як було згадано, прийнято вважати так звану справу капітана Дрейфуса, спростування звинувачень в адресу якого відобразились, наприклад, у січні 1898 року в відомому відкритому листі Еміля Золя «Звинувачую» («J'accuse»). Проти несправедливого, на їх думку, суду тоді виступило безліч письменників, філософів, журналістів. Через численні звинувачення й суперечки країна постала розколотою надвоє, однак вже такою, де була відчута повною мірою вага суспільної думки.

Появу поняття «інтелектуал» в сучасному розумінні пов'язують також і з ім'ям Еміля Дюркгейма. У роботі «Індивідуалізм і інтелектуали» Дюркгейм, оглядаючи кризову ситуацію у французькому суспільстві кінця XIX сторіччя, звертається до індивідуалізму, який ставить в провину інтелектуалам. Проте, його не слід плутати з утилітаризмом, більш того, індивідуалізм визначається їм як керівний принцип сучасного суспільства [1, с. 372]. Генералізуючи індивідуальні інтереси певної соціальної групи, інтелектуали наділяються можливістю бути їхніми представниками. Інтелектуал залишає за собою право виносити судження і приймати рішення на свій розсуд – розум підноситься вище авторитету, а індивідуальні права затверджуються незаперечними.

На відміну від першої декади минулого століття, коли справа Дрейфуса викликала надзвичайну колективну ідентичність серед інтелектуалів по всьому світі, інтелектуали у міжвоєнний час позначались тотальним розчаруванням та деідентифікацією. Роберт Міхельс писав про інтелектуалів у 1932 році як про сильно деморалізованих та самокритичних, Теодор Адорно позначає період 20-х років як період «анти-інтелектуальних інтелектуалів», що намагались віднайти істину в релігії. Навіть В.І. Ленін, покладаючи до війни великі сподівання на те, що буржуазні інтелектуали постануть революціонерами, що просвітили б

робочий клас – розчарувався в них. Саме в цей час, виникає самостійне вчення про інтелектуалів, соціологія інтелектуалів, що має довгу спекулятивну традицію в історії філософії – від Платона до Канта. Тоді ж і набувають розвитку основні підходи в дослідженні феномену інтелектуалів, на яких я пропоную зупинитись детальніше.

Інтелектуали часів справи Дрейфуса вважали, що вони формують окремий клас, носячи у Франції горде власне ім'я «Les intellectuels», цей клас не базувався на його відносинах із засобами виробництва, як це було в багатьох марксистських поглядах на клас того часу, а радше на нестачі відносин до засобів виробництва. Таким чином, інтелектуали вбачали власні інтереси як такі, що межують з інтересами суспільства взагалі. Саме тому, що вони були вільними від звуження інтересів, що накладали б будь-які конкретні види зайнятості та позиції в економіці. Багато авторів говорять про 60-ті роки ХХ століття як про період кінця епохи інтелектуалів в її специфічному, «дрейфусарському» сенсі. Але відомо, що ще в перші десятиліття ХХ століття саме це соціальне явище було піддано ґрунтовній критиці з причини втрати зв'язку з його ідеалами, вічними цінностями. Жульєн Бенда, як перший представник такого погляду писав про тисячі молодих людей, які могли зруйнувати своє майбутнє, кар'єру та навіть підвергнутись небезпеці через підписання маніфестів та відданість абстракціям. Їх дії, керовані всезагальними ідеями, суперечили безпосереднім інтересам індивіда. Бенда став автором засадничого твору у соціології інтелектуалів «La Trahison des clercs» («Зрада інтелектуалів») – маловідома в наш час та досить впливова у Франції в міжвоєнні роки, витримала більше п'ятдесяти видань за двадцять років. Автор визначає предметом свого дослідження всіх тих, чия діяльність не полягає в пошуках практичних цілей, всіх тих, хто шукає розради в мистецтві, науці чи метафізичній спекуляції, іншими словами – в культивуванні нематеріальних благ і, таким чином, в певному сенсі каже: «Моє Царство не із світу цього» [2, с. 110]. Бенда на противагу цій групі, змалював звичайних людей, мета яких полягає у пошуках матеріальних інтересів. Зрада, вказана у заголовку його праці, стосується відмови сучасних йому інтелектуалів дотримуватись свого «антикласу». Оптимістично змальовані на початку століття дрейфусари, піддалися політичним спокусам, які автор вбачав матеріальними інтересами, вони зрадили свій обов'язок. Бенда також постійно визначає три типи інтересів, які інтелектуали зобов'язані

були уникати: нація, клас та раса. Стурбованість Бенда полягала в його баченні остаточного занепаду інтелектуалів як класу. Однак, незважаючи на літературні вподобання та апокаліптичний тон, у його праці зосереджені основні теми підходу в соціології інтелектуалів, що розглядає їх як клас в собі. Інтелектуали можуть розвивати спільні інтереси, що ставлять їх окремо від інших груп суспільства, іноді концентруючись довкола цих інтересів, а подекуди відмовляючись від будь-якої своєї організації і знаходячись на периферії.

Ідейна ангажованість інтелектуалів переросла в їх упередженість, заідеологізованість. У роботі Ж. Бенда виявлено основне протиріччя фігури інтелектуала – відірваність їх філософських дискусій від їх же участі в політичному житті суспільства. Незважаючи на точно поставлені ними діагнози щодо кризового стану суспільства і подальших драматичних подій в історії Європи, практика часто не відповідає теорії, інтелектуал ставав «зрадником». Належність до групи інтелектуалів в середині ХХ століття втрачає свій елітаризм, однак, інтелектуал ще не стає масовим продуктом з відверто релятивістськими позиціями.

Продовжуючи дискусію про роль інтелектуалів, окрім критики Жюльєна Бенда у Франції в ХХ столітті, можна згадати ще декілька епізодів: полеміку щодо відповідальності інтелектуалів через співробітництво з окупаційним режимом та працю «Опій інтелектуалів» Р. Арона. Ситуація кінця ХХ століття вже була якісно іншою. Вперше після справи Дрейфуса було так багато дискусій щодо визначення інтелектуалу і його ролі. Французькі дослідники Орі та Сірінеллі доречно зауважували, що жоден з періодів після подій 1968 року не мали таких стрімких змін в загальному тоні дискурсу інтелектуалів і дискурсі суспільства щодо своїх інтелектуалів.

У післявоєнний час послідовником підходу до інтелектуалів Ж. Бенда став Льюїс Козер, чії праці були винятковими в сенсі експліцитного висвітлення центрального питання цього бачення: обставин, за яких освічена людина починає віднаходити умови придатні до появи самосвідомої страти інтелектуалів з особливим покликанням та етосом. Козер визначав багатоманіття інституційних засад, що дозволяли інтелектуалам набувати солідарності, подібної до класу, включаючи комерційні видання, наукові товариства, різноманітні салони та кафе. Надлишок інституцій міг також підривати солідарність групи, як

наприклад, в середині століття у Сполучених Штатах, де інтелектуали були фрагментовані серед університетів, дослідницьких інститутів, державних установ та індустрії масової культури. Дослідник зазначав, що політичне панування інтелектуалів, яке він підкріплює прикладами революцій у Франції та Росії, закінчувалось погано: їх науковий оптимізм, позитивізм, ентузіазм у раціональному перетворенні суспільства включав механізми жахливих зловживань владою [5, с. 11].

У працях французького філософа П'єра Бурдьє можна віднайти відлуння ідей Бенда. Він, критикуючи інші підходи, висуває альтернативу опису властивостей «інтелектуального поля» в цілому, адже воно неоднорідне та неузгоджене і включає багато підмножин суворих ієрархій та небезпечних суперечностей. Дослідник визнавав тенденцію до поділу та партикуляризму, наявну в самій логіці інтелектуального поля. Також, концепт поля наголошував на спільних інтересах діячів, залучених у нього, якими б суттєвими не були їх розбіжності у думках. Проводячи аналогію з грою, цінність якої полягає у привласненні та використанні специфічних форм капіталу, а у випадку з інтелектуалами такою формою є «культурний капітал» – термін, що є одним з найвпливовіших внесків Бурдьє у соціологію [8]. Аналогія капіталу узasadничує матеріальну самозацікавленість інтелектуалів. Адже культура в схемі Бурдьє – це те, у що ми інвестуємо, а потім отримуємо прибуток. Саме таким чином, інтелектуальна сфера постає автономною, коли інтелектуали з високим рівнем культурного та низьким рівнем економічного капіталу, наприклад, намагаються віднайти найбільший культурний прибуток за найменшу економічну вартість, використовуючи авангардне мистецтво, яке є зрозумілим для вузького кола, насміхаючись з обивательського смаку заможних. Однак, не зважаючи на той факт, що вони володіють одним з головних засобів панування – культурним капіталом, вони виступають носіями універсального розуму, адже володіють монополією на критичну рефлексивність. Загалом, Бурдьє вважає, що незважаючи на спільні інтереси, інтелектуали не завжди схильні до колективної дії і тільки в окремі моменти історії вони звільняються від політичного песимізму чистої культури та лицемірного залучення у політику, постають на захист своїх власних інтересів, найкращий тому приклад – справа Дрейфусу.

Антоніо Грамші – італійський комуніст, критично сприйняв «Зраду інтелектуалів» Бенда, через нехтування ролі інтелектуалів у житті

суспільства. В засновках підходу до дослідження інтелектуалів Грамші було питання про незалежність соціальної групи інтелектуалів або можливість кожної соціальної групи мати свою власну спеціалізовану категорію інтелектуалів. Він був схильним до другої точки зору, адже і буржуазія, і пролетаріат продукували своїх власних інтелектуалів, які були «органічними» у тому сенсі, що існував зв'язок між інтелектуалами та виробничим світом [4, с. 327]. Як відомо, існує протиставлення органічних та традиційних інтелектуалів у працях Грамші – традиційні, прикладом яких слугують католицькі священники, зазвичай, лиш утопічно бачать себе незалежними. Ідеї Грамші набули широкого поширення у середині ХХ століття, навіть серед не-марксистів і повторюються в багатьох працях з соціології інтелектуалів, де мова йде про те, що ними не може бути сформована певна окрема група, адже вони поділені у підмножини, що виникають з інших соціальних груп і слугують їм.

Як відомо, в другій половині ХХ століття інтелектуали були так само у моді, як і в період їх кристалізації. У західних країнах інтелектуальний клас активно залучався до вирішення суспільних проблем, ще більше уваги до ролі інтелектуалів у суспільних змінах було надано з підйомом студентських рухів по всьому світові, а в молодих незалежних постколоніальних країнах інтелектуали часто ставали політичними лідерами.

Мішель Фуко у своїх розвідках був ще радикальнішим, пропонуючи класову теорію для постмодерної доби. Боротьба проти різних форм насилля у царині знання для нього виступає такою, де інтелектуал одночасно і суб'єкт, і інструмент. Суспільство на зрілому етапі свого розвитку продукує «універсальних інтелектуалів», як їх називає Мішель Фуко, тобто тих, хто «владі, деспотизму, омані, зарозумілості багатства протиставляє універсальність правосуддя і справедливості ідеального закону» і кому Фуко протиставляє «специфічних інтелектуалів» – переважно науковців [7, с. 22]. Як відомо, такий поділ на «традиційних» та «органічних» інтелектуалів у Грамші було запропоновано набагато раніше. Фуко погоджується з італійським марксистом і у тому, що інтелектуали виступають потенційною революційною силою. Не тому, що вони представляють знедолених, а тому, що знаходяться у керма системи влади та знання і можуть, при потребі, швидко її підірвати. Слід зауважити, що

погляди Фуко де в чому суперечать з думками головного французького інтелектуала тієї доби – Ж.П. Сартра.

Угорський соціальний філософ Карл Мангайм також виходив у своїх розвідках з критики праці Бенда. Вказуючи на те, що небезпека, яку француз вбачав у політизації, полягає у більшій мірі в ув'язненні свободи думки під впливом церкви, держави та класового устрою. Мангайм, зокрема, вважав, що в кожному суспільстві є соціальні групи, спеціальне завдання яких полягає в забезпеченні інтерпретації світу для суспільства, фактично ототожнюючи терміни «інтелектуал» та «інтелігент» (Intelligenz) стосовно тієї соціальної групи, яка своє завдання бачить у захисті «загальних інтелектуальних інтересів» і тримається позиції «вільного плавання» – неприєднання або добровільного приєднання до того чи іншого антагоністичного класу. Загалом, місія інтелектуалів, в контексті цього їх трактування, полягає в надиханні на взаєморозуміння між класами. У відомій праці «Ідеологія та утопія» він пише: «Ця здатність інтелектуалів приєднуватися до чужих їм за класовим складом груп виникала з того, що вони могли співпереживати будь-яку позицію і що для них, і тільки для них, існувала можливість вибору, тоді як безпосередньо пов'язані з певним класом індивіди лише у виняткових випадках виходили у своїх діях за рамки своїх класових поглядів. Прийняте в результаті власного вибору рішення пов'язувало інтелектуалів з обраним ними класом у політичній боротьбі, проте воно не звільняло їх від постійної недовіри з боку споконвічних представників даного класу. Ця недовіра є безсумнівним симптомом того соціологічного факту, що спроба інтелектуалів повністю розчинитися в чужому їм класі знаходить свої межі в їх духовній та класовій обумовленості. Соціологічне значення цієї обумовленості настільки велике, що воно проявляється навіть у пролетарі, що піднявся до рівня інтелектуала» [6, с. 135].

Подібний підхід домінував у середині минулого століття за структурно-функціональною парадигмою, що залишала інтелектуалам спеціальну роль членів суспільства, які обіймаються культурними справами і були у відносному сенсі звільненими від відповідальності перед своїми соціальними функціями, людьми, що зосереджують свою увагу на символічних системах більше ніж на інтеракціях та зв'язках між соціальними групами. Т. Парсонс вважав, що інтелектуали у цій перспективі не утворюють класу та не мають політичної влади чи

контролю за економічними ресурсами, а скоріше розробляють символічну систему всіх соціальних груп, не будучи органічними представниками цих груп.

Едвард Шилз, дослідник інтелектуалів, які модернізували традиційні суспільства, зокрема, тих, що прийшли до влади в Індії після деколонізації, став іншою провідною фігурою, яку асоціюють з цим підходом. Він зауважував, що розрив у ролі інтелектуалів між їх універсалістськими ідеалами та більш земними потребами часто призводив до відчуження інтелектуалів. Освітні можливості поширювались швидше ніж відкривались відповідні робочі місця, таким чином, створюючи незадоволений «інтелектуальній пролетаріат», відірваний освітою від їх традиційного становища та такий, що не в змозі дотримуватись стандартів життя на які, як вони вірили, вони заслуговували. Дюркгайм, як відомо, також говорив про освіту як про причину аномії в сучасному суспільстві, однак, виступав і захисником дрейфусарів.

Таким чином, було розглянуто декілька підходів, що у ХХ столітті виокремились у соціології інтелектуалів, хоч вони, звісно, і не вичерпують об'єму такого суперечливого предмету філософського дослідження. Було вказано на парадигмальне значення праці «Зрада інтелектуалів» Ж. Бенда, як першу всеохопну філософську рефлексію, що стала засадничою для соціології інтелектуалів. Виділені ж у статті підходи слід мати на увазі хоча б за для того, щоб уникати термінологічних суперечностей. До того ж, інтелектуальна комунікація відбувається засобами медіа-середовища, розвиток у якому вже спричинив докорінні зміни у нашому розумінні інтелектуалів, а сучасний доступ до інформації підриває авторитет «класичних» інтелектуалів як класу, однак, у будь-якому випадку, запит на них у суспільстві в цілому ще не втрачено, а отже і дослідження у цій галузі не втрачатимуть своєї актуальності.

Література

1. Арон Р. Этапы развития социологической мысли / Пер. с фр. – М.: Издательская группа «Прогресс» – «Политика», 1993. – 608 с.
2. Бенда Ж. Предательство интеллектуалов / Пер. с фр. В. Гайдамака. – М.: Социум. – 2009. – 312 с.
3. Голиченко Т. Интеллектуалы в фокусе современных французских социологических, политологических и исторических исследований / Т. Голиченко // Социология: теория, методы, маркетинг. – Киев, 2004. – № 2. – С.42-63.

4. Грамши А. Интеллигенция и организация культуры // А. Грамши / Тюремные тетради. В 3 ч.: Пер. с итал. Г.П. Смирнова. – М.: Политиздат, 1991. – 560 с.
5. Леклерк Ж. Соціологія інтелектуалів / Пер. з фр. Наталії Біляєвої та Євгенії Бразуль-Брушковської. – Львів: Ахілл, 2009. – 160 с.
6. Манхейм К. Идеология и утопия // К. Манхейм / Диагноз нашего времени: Пер. с нем. М. Левина. – М.: Юрист, 1994. – 700 с.
7. Матвеев И.А. Фуко, Группа информации по тюрьмам и парадоксы политики истины // Неприкосновенный запас. – 2013. – № 88.
8. Bourdieu P. The corporatism of the universal: the role of intellectuals in the modern world // Telos. – 1989. – №81 – P. 99–110.

СОЦИОЛОГИЯ ИНТЕЛЛЕКТУАЛОВ И ПОДХОДЫ В ЕЕ ИССЛЕДОВАНИИ

Д.С. Мирошниченко

В статье обозначены пределы области социологии интеллектуалов, предоставлено философский анализ этого явления. Освещены несколько подходов в исследовании класса интеллектуалов в связи с его видоизменениями в XX веке.

Ключевые слова: социология интеллектуалов, наука, общество, элита, культурный капитал, классовая идентичность.

SOCIOLOGY OF INTELLECTUALS AND APPROACHES IN ITS STUDY

D. Miroshnychenko

The article has indicated the limits in the field of the sociology of intellectuals, philosophical analysis of this phenomenon was provided. It was shown a number of approaches to the study of the intellectual class in connection with its modifications in the twentieth century.

Sociology of intellectuals, like its subject, has a very colorful history. It is true that when we are talking about the intellectuals the first thing that could come to our minds is the phenomena of French intellectuals, where the Dreyfus affair, which marked the emergence of new social group vested with the great influence in the society. Thenceforward, the term «intellectual» became of common, yet sometimes derogatory usage. The turning point of that times was the 4500-word article, published in the «L'Aurore» newspaper in January 1898 by Emile Zola and headlined «J'Accuse...!» – an open letter to the President Faure, defending unfairly convicted captain Alfred Dreyfus. In was the moment of great intellectual consolidation of philosophers, journalists, writers and other elite representatives in their struggle not just against the anti-Semitism, but struggle for justice, truth and rights for all the members of society that could not be discarded by the tradition and authority of the government any more.

Later on the brilliant thoughts on intellectuals and their role were spoken by famous XX century French philosophers: Jean Paul Sartre, Michelle Foucault, Raymond Aron, Pierre Bourdieu and lots of others. For

example, Sartre, stated in his article for the defense of the intellectuals, that that being specialists in some fields, they are always invading the fields out of their competence, bearing the universal system of values. The term is also equally well used in the Western and Eastern worlds, sometimes emerging from the facing the affairs that are analogous to the Dreyfus case.

The turning point for the field of the sociology of intellectuals was the book «The Treason of the Intellectuals» by Julien Benda. Author's concerns were about his vision of the final decline of intellectuals as a class. However, despite the literary preferences and apocalyptic tone in his book, the main themes have been focused on the approach in sociology of intellectuals, considering them as a class. Intellectuals can develop common interests that put them apart from other groups in society, sometimes concentrating around those interests, and sometimes giving up any of its organization and being on the margins of the society. On other hand, Pierre Bourdieu believes that despite common interests, intellectuals are not always prone to collective action and only in certain moments of history they are exempt from political pessimism of pure culture and hypocritical involvement in politics, appear to protect its own interests, the best example of which is the Dreyfus affair.

Therefore, we considered several approaches that have appeared in the twentieth century in the sociology of intellectuals, though they certainly do not exhaust the scope of such a controversial subject of philosophical investigation. It was shown on the paradigmatic significance of «The Treason of the Intellectuals» by J. Benda, as the first comprehensive philosophical reflection that became fundamental to sociology of intellectuals. The approaches that were described in the article should be borne in mind at least to avoid terminological controversy. In addition, intellectual communication takes place by means of media environment, the development of which has led to fundamental changes in our understanding of intellectuals and modern access to information undermines the credibility of the «classic» intellectuals as a class, but in any case, the request for them is not yet lost in the society, and therefore such research is still quite relevant.

Keywords: sociology of intellectuals, science, society, the elite, the cultural capital, the class identity